

ELS DEU MANAMENTS I EL PIANISTA

Xavier Padullés

Els deu manaments, de la Volksbühne am Rosa-Luxemburg-Platz de Berlín

Espectacle basat en l'obra *Decàleg en vers, prosa i música*, de Raffaele Viviani. Direcció: Christoph Marthaler. Escenografia i vestuari: Anna Viebrock. Dramatúrgia: Andrea Koschwitz. Intèrprets: Hildegard Alex, Rosemarie Bärhold, Susanne Düllman i Bettina Stucky. Teatre Fabià Puigserver, del 6 al 8 de juliol de 2005. Festival de Barcelona Grec.

Del 6 al 8 de juliol, al Teatre Lliure de Montjuïc, hi vam poder veure el darrer muntatge de Christoph Marthaler per a la Volksbühne de Berlín, *Els deus manaments*, text del dramaturg italià Raffaele Viviani (1888-1950).

La Volksbühne, fundada el 1914, és un dels teatres amb més càrrega política de tot Europa, no solament perquè hi han passat figures com ara Erwin Piscator, sinó també perquè aquests darrers anys, Frank Castorf, director d'aquest teatre històric, ha reconduït el debat polític dels muntatges d'aquesta sala envers les dificultats de la reunificació alemanya després de la caiguda del mur de Berlín.

Marthaler ens va visitar al Grec del 1996 amb un espectacle esplèndid, *Murx den europäer! Murx ihn! Murx ihn! Murx ihn! Murx ihn ab!* ('Carrega't l'uropeu!'). Aquell muntatge se centrava en les dificultats de reconversió al món capitalista de l'antiga població de la República Democràtica d'Alemanya. Ara continua plantejant la mateixa qüestió, però tal com ho hagués recomanat de fer Bertolt Brecht, distanciant el problema cap a contrades llunyanes. Tant és així, que aquest cop Marthaler ha situat l'acció a Nàpols, durant la segona postguerra mundial, inspirant-se en *El decàleg en vers, prosa i música*, de Raffaele Viviani.

La posada en escena de l'espectacle és impactant per l'hiperrealisme: a una banda, hi trobem una capella; a la banda oposada, un espai més ambigu que serveix tant de teatret de carrer com d'interior d'un pis vell, al mig, un espai buit. En aquests tres àmbits, hi evolucionen els actors.

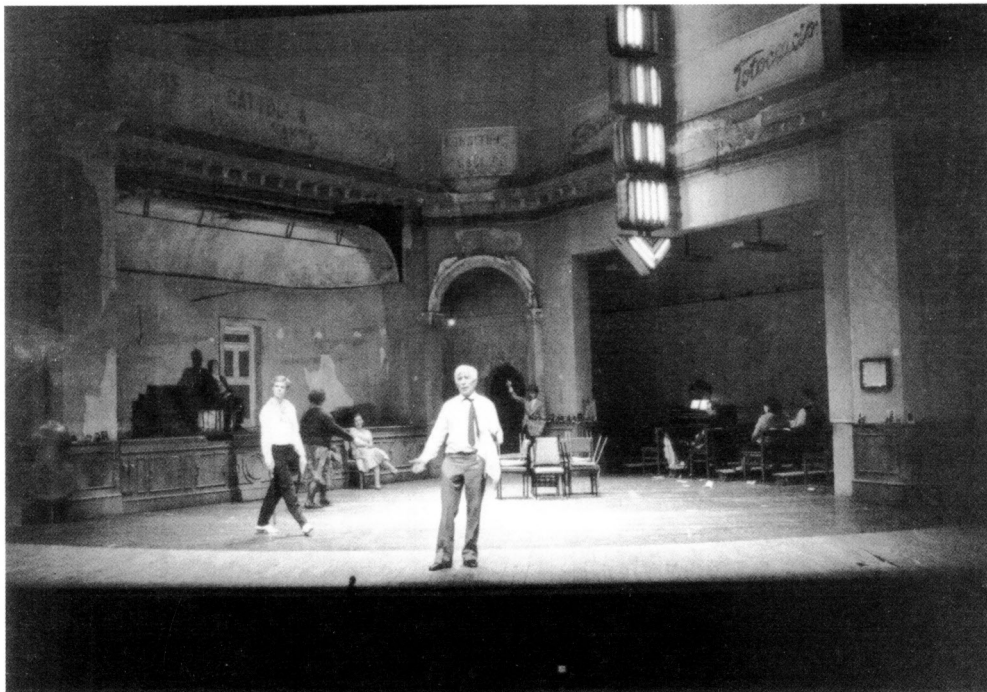
Submergits en l'ambient pobre i degradat d'una Nàpols de postguerra —gràcies a l'escenografia d'Anna Viebrock—, el muntatge presenta un seguit de personatges socialment marginats que al llarg de dues hores i mitja expliquen les seves desgràcies sense possibilitat de solució. Aquests napolitans sense fortuna representen l'*alter ego* d'aquells antics alemanys de la banda comunista, encara avui confosos amb el seu present i futur. Aquesta referència està molt clara en diversos moments. Per exemple, al final de l'obra alguns d'ells anuncien que a Nàpols construiran un nou port, i hi faran uns gratacels; grans infraestructures que difícilment ajudaran a treure del marasme tots aquests derrotats per la història. És contundent quan diuen que no volen res dels de Milà, o sigui dels capitalistes —hi llegim el Berlín Oest—, d'aquells que es desenten de

les persones en favor del capital. El «Va, pensiero», de l'òpera *Nabucco*, de Giuseppe Verdi, cantada al nus del muntatge, és una reivindicació de la pàtria perduda de tots aquests desheretats.

Aquest muntatge es pot vincular, com el seu anterior espectacle analitzat aquí, amb una certa decepció que s'ha produït a l'antiga República Democràtica Alemanya en relació amb les promeses de la República Federal Alemanya, i que ha provocat un cert sentiment de nostàlgia envers el comunisme, aspecte que s'ha definit amb el nom d'*ostnostalgie*. Aquesta nostàlgia no s'ha d'entendre com un sentiment positiu envers l'antiga política comunista, ja que al cap i a la fi era una dictadura, és més aviat un sentiment de reivindicació i de dignificació davant la prepotència de l'Alemanya capitalista i un avís del perill de retallada de l'estat del benestar. Un seguit de sentiments, a voltes contradictoris, però necessaris perquè converteixen el teatre en un espai de debat i reflexió i ens fan recordar que un altre món és possible, tal com tan bé ho mostrava aquella magnífica pel·lícula del 2003 també imbuïda d'*ostnostalgie*, *Good bye, Lenin*.

Els deu manaments no és un muntatge maniqueu. Marthaler, treballant des de les seves constants estètiques, i a partir d'un cert distanciament brechtia —en el to i les cançons— juntament amb un sentit de l'absurd —amb una gestualitat actoral a cops estàtica—, ens mostra uns personatges que per ells mateixos difícilment podran trobar sortida al seu desesper, necessiten ajuda, però també en l'absurditat de la seva conducta trobem la seva perdició individual i col·lectiva. Tota una reflexió sobre la derrota humana.

Amb espectacles d'aquesta mena (per cert, molt ben dirigit i interpretat —malgrat que algunes escenes són excessivament llargues—), Berlín demostra que continua estant al capdavant del teatre continental des del punt de vista de l'avantguarda social. Així com la *Shaubühne* reflexiona sobre les contradiccions del capitalisme triomfant, la *Volksbühne* reflexiona sobre els desheretats. D'una manera o d'una altra, l'esperit de Brecht i Piscator és present en aquestes noves creacions de teatre polític. A Barcelona, hi hauríem de prendre nota de tot plegat, ja que ens manca una major reflexió sobre els nostres espectacles, a part d'una més gran pluralitat democràtica de veus (i això ho dic en el moment en què tot el grup de creadors sorgit de la Sala Beckett i afins a ells s'han fet amb el control del teatre català, quasi de manera monopolista, incloent-hi el Teatre Nacional de Catalunya). Hauríem d'aprendre que la riquesa cultural es troba no en el fet de tancar files al voltant d'un personatge, sinó en el fet d'obrir espais per a una més gran pluralitat creativa, com els exemples indicats, ja que és el que dóna vida a la cultura; la resta és pensament únic, política cultural dirigida. Gràcies als nostres polítics, continuem estant ben lluny de Berlín. Aquesta és la sensació que tinc quan veig muntatges com aquest.

Els deu manaments, de la Volksbühne am Rosa-Luxemburg-Platz de Berlín.
(David Baltzer)

El pianista: un muntatge desafinat

Basat en la novel·la de Manuel Vázquez Montalbán. Adaptació: Lluïsa Cunillé. Direcció: Xavier Albertí. Intèrprets: Juan Diego i Jordi Masó. Mercat de les Flors, el 22 i 23 de juliol de 2005. Festival de Barcelona Grec.

Els dies 22 i 23 de juliol vam veure al Mercat de les Flors el darrer muntatge de Xavier Albertí, *El pianista*. Aquest espectacle es basa en una novel·la de Manuel Vázquez Montalbán amb adaptació dramàtica de Lluïsa Cunillé.

La novel·la planteja el conflicte intern de l'artista, el paper que fa en la societat i el repte moral de qui vol ser conseqüent amb les seves idees. Dos personatges oposats en mostren les diverses alternatives: Albert Rosell, pianista prometedor; i Luis Doria, vell conegut seu, que en tot moment va saber estar del costat de qui més convenia per triomfar com a músic enmig d'un món que s'ensorrava; Rosell abandona la música per lluitar al costat dels republicans, Luis Doria tria el camí dels triomfadors, però, salva la història la seva música?

Malgrat que no hem pogut llegir el llibre en què es basa l'obra de teatre, aquesta història mostra les constants ideològiques del desaparegut Vázquez Montalbán, com és ara el compromís social que ha de tenir tot artista, la Barcelona eterna de les aparences culturals i el rerefons de la Guerra Civil Espanyola i la postguerra, encara avui qüestions força tabús als nostres escenaris. Aquests elements substanciosos brillen per la seva absència en l'adaptació feta per Lluïsa Cunillé, ja que només hi queden esbossats com a mers apunts. Creiem que aquesta prestigiosa dramaturgia no ha sabut aprofitar els temes més interessants del llibre.

L'adaptació escrita per Cunillé parla sobre la comunicació humana i les absències, temes que des de fa més de deu anys repeteix fins a l'avorriment, com recentment vam poder observar en el muntatge *Occisió*, presentat al Teatre Lliure. El que és pitjor d'aquesta adaptació no és tant el fet de la vehiculació del discurs, al capdavant és una opció personal, sinó la forma poc clara de l'esbós dels personatges i les situacions, de manera que l'espectador s'hi perd amb facilitat. El fet de limitar una novella amb diverses figures a un monòleg és d'un reduccionisme que el fa poc entenedor, almenys en aquesta versió.

La direcció no millora les carències de l'adaptació dramaturgic. Creiem que Xavier Albertí ha firmat un dels seus espectacles més fluïxos pel fet de reduir excessivament l'escena a un pianista i a un sol actor, esfondrat en tot moment, fora de rares excepcions, en una butaca. Aquesta única situació escènica no ha ajudat gens a contrastar les diferències entre els diversos personatges que s'hi interpreten, a causa de la monotonia d'una posada en escena poc imaginativa, malgrat els esforços que fa l'actor per resultar entenedor.

El pianista Jordi Masó i Juan Diego han estat els qui hi han fet les aportacions més interessants, especialment el jove concertista. L'actor andalús hi ha sabut construir de manera prou ajustada els diversos personatges que li tocava interpretar, malgrat que no ho ha tingut fàcil per culpa del flux plantejament escènic de la direcció i de la dramaturgia; l'únic tret que li podríem fer al famós actor és la dicció, per moments poc nítida, i un volum de veu massa baix, i això que porta micròfon!

El que és millor de l'espectacle és el recital que ens va oferir el pianista Jordi Masó, un dels músics catalans amb més prestigi internacional. Masó, entre personatge i personatge interpretat per Juan Diego, ofereix diverses peces de piano de compositors catalans de l'època, els quals van patir tots ells alguna de les situacions plantejades en el llibre. Vam poder escoltar obres de Ricard Lamote de Grignon, Frederic Mompou, Manuel Blancafort, Josep Maria Ruera i Robert Gerhard. S'agraeix poder escoltar de tant en tant compositors d'un país tan eixorc com Catalunya, que quasi mai ha sabut fer justícia als seus artistes.

En conclusió, *El pianista* ha estat una de les produccions més fluïxes del Festival Grec 2005, tot i que és una coproducció amb el Festival Castell de Peralada. Creiem que el tàndem Albertí-Cunillé naufraga quan fa adaptacions literàries, com va quedar ben palès l'any passat amb *El pes de la palla*, espectacle que adaptava l'autobiografia de Terenci Moix; enguany, amb un escriptor ben diferent com és ara Vázquez Montalbán, ha tornat a fer fallida.